

Der Umgang mit dem kulturellen Erbe in Deutschland und Polen im 20. Jahrhundert

Postawy wobec dziedzictwa kulturowego w Niemczech i Polsce w XX w.

Beiträge der 9. Tagung des Arbeitskreises deutscher und polnischer
Kunsthistoriker und Denkmalpfleger in Leipzig, 26.–29. September 2002

Materialy IX Konferencji Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich
Historyków Sztuki i Konserwatorów w Lipsku, 26–29 września 2002 r.

Herausgegeben von / Redakcja
Andrea Langer

Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk
Warszawa 2004

Inhalt / Spis treści

<i>Andrzej Tomaszewski, Dethard von Winterfeld</i>	
Vorwort	9
Przedmowa	11
<i>Andrea Langer</i>	
Einführung	13
Wprowadzenie	23

I. Geschichte der Denkmalpflege / Historia ochrony zabytków

<i>Andrzej Tomaszewski</i>	
Der Umgang mit Kulturgütern in Polen und in Deutschland im 20. Jahrhundert (aus polnischer Sicht)	33
<i>Burkhard Körner</i>	
Geschichte der Denkmalpflege im 20. Jahrhundert in Deutschland	43
Streszczenie: Historia opieki nad zabytkami w XX wieku w Niemczech	60

II. Ausgewählte Beispiele der Denkmalpflege / Wybrane przykłady ochrony zabytków

<i>Paweł Dettloff</i>	
„Wiedererweckung des nationalen Kulturerbes” – Rekonstruk- tion von Baudenkmalern in Polen in den Jahren 1900–1939	65
Streszczenie: „Wskrzeszanie narodowego dziedzictwa” – rekon- strukcja zabytków architektury w Polsce w latach 1900–1939	76
<i>Małgorzata Omilanowska</i>	
„Wie der märchenhafte Phönix aus der Asche werden sie aufer- stehen”. Haltungen zum Wiederaufbau und zur Restaurierung von Baudenkmalern in Polen in den Jahren 1915–1925	79
Streszczenie: „Jak bajeczny feniks odrodzą się z popiołów”. Poglądy na odbudowę i konserwację zabytków architektury w Polsce w latach 1915–1925	91
<i>Hanna Grzeszczuk-Brendel</i>	
Das Gedächtnis der Raumes. Architektonisch-urbanistische Identifikationen in Posen nach dem Ersten Weltkrieg	93

Streszczenie: Pamięć przestrzeni. Architektoniczno-urbanistyczne identyfikacje w Poznaniu po I wojnie światowej	105
<i>Birte Pusback</i>	
„Heimatspflege in der Stadt”. Denkmalpflegerische Konzepte der Altstadterhaltung und -wiederherstellung in den Jahren 1933 bis 1939	107
Streszczenie: „Heimatspflege in der Stadt”. Konserwatorskie koncepcje ochrony starówek i ich odbudowy w latach 1933–1939	128
<i>Sandra Schlicht</i>	
Zwischen Aneignung und Ablehnung: Deutsche Besetzung Polens und der Umgang mit Architektur und Kunst	131
Streszczenie: Pomiędzy przywłaszczeniem a odrzuceniem: Niemiecka okupacja Polski i podejście do architektury i sztuki	141
<i>Dethard von Winterfeld</i>	
Deutsche Residenzschlösser nach 1945	143
Streszczenie: Niemieckie pałace rezydencjonalne po 1945 roku	161
<i>Sigrid Brandt</i>	
Die Erfurter Konferenz 1956. Theorien „urbanistischer” Denkmalpflege im Kontext städtebaulicher Orientierungen nach 1945	163
Streszczenie: Konferencja erfurcka 1956. Teorie „urbanistycznej” ochrony zabytków w kontekście orientacji urbanistycznej po 1945 roku	175
<i>Rafał Eysymontt</i>	
Richtlinien zur Denkmalpflege historischer Städte Schlesiens – Theorie und Praxis nach 1989 am Beispiel der Stadt Nimptsch und der Dominsel in Breslau	177
Streszczenie: Wytyczne konserwatorskie dla historycznych miast śląskich – teoria i praktyka po roku 1989 na przykładzie Niemcy i Ostrowa Tumskiego we Wrocławiu	188
<i>Lorenz Frank</i>	
Die Wiederherstellung historischer Altstädte in Polen seit 1985	191
Streszczenie: Odbudowa historycznych dzielnic staromiejskich w Polsce od 1985 roku	198
<i>Monika A. Murzyn</i>	
Die Einstellung der lokalen Bevölkerung zum Kulturerbe in einer niederschlesischen Kleinstadt. Das Beispiel Schömburg	201
Streszczenie: Postawy społeczności lokalnej wobec dziedzictwa kulturowego dolnośląskiego miasteczka. Przykład Chełmska Śląskiego	218
<i>Axel Klausmeier, Jarosław Lewczuk, Leo Schmidt</i>	
Das „Haus Wolf-Projekt” zu Mies van der Rohes erstem modernen	

Landhaus in Guben/Gubin – Oder: Archäologie der Moderne als Heilmittel für eine geteilte Stadt?	221
Streszczenie: „Dom Wolfa-Projekt” pierwszego modernistycznego domu typu „Landhaus” Miesa van der Rohe w Gubinie/Guben – czyli: archeologia modernizmu jako uzdrowienie dla podzielonego miasta?	232

Tomasz Markiewicz, Janusz Sujecki

Die Ząbkowska-Straße in Warschau – ein positives Beispiel für den Umgang mit einer Bausubstanz aus der Zeit um 1900	235
Streszczenie: Ulica Ząbkowska w Warszawie – pozytywny przykład zmiany myślenia o zabudowie miejskiej z przełomu XIX i XX wieku	246

Kai Kappel

„Haus im Haus”. Die Umsetzung eines Topos im modernen Kirchenbau	249
Streszczenie: „Dom w domu”. Topos i jego realizacje w nowoczesnym budownictwie sakralnym	263

Teresa Jakimowicz

Form und Sinn. Das Rathaus zu Posen in seinem historischen Kontext	265
Streszczenie: Forma i treść. Ratusz Poznański w zawirowaniach historii	275

Gabriela Klause

Versuch einer neuen Sicht auf das Problem des Wiederaufbaus des Altstädtischen Marktes in Posen	277
Streszczenie: Próba nowego spojrzenia na problem odbudowy Starego Rynku w Poznaniu	288

Stefan Laube

Das Lutherhaus in Wittenberg zwischen Verfall, Bewahrung und Rekonstruktion	291
Streszczenie: Dom Lutra w Wittenberdze pomiędzy upadkiem, zachowaniem a rekonstrukcją	303

III. Kulturgutverluste im deutsch-polnischen Kontext / Straty dóbr kultury w kontekście polsko-niemieckim

Regine Dehnel

Der nationalsozialistische Kunstraub in Polen 1939–1945 und die Restitution von Kunstwerken durch die Alliierten 1945–1949: ausgewählte Beispiele	307
---	-----

Streszczenie: Nazistowski rabunek dzieł sztuki w Polsce w latach 1939–1945 i restytucja dzieł sztuki przez aliantów 1945–1949: wybrane przykłady	331
--	-----

Uwe Hartmann

Geschenke vom Brudervolk? Anmerkungen zur Rückführung von kriegsbedingt verlagerten Kulturgütern zwischen der DDR und der Volksrepublik Polen	335
Streszczenie: Dar bratniego narodu? Uwagi dotyczące zwrotu wywiezionych w czasie wojny dóbr kultury pomiędzy NRD i PRL	349

Nawojka Cieślińska-Lobkowicz

Gegenseitige Taubheit. Die Rückführung von kriegsbedingt verlagerten Kulturgütern in den deutsch-polnischen Beziehungen der letzten zehn Jahre	353
Streszczenie: Obopólna głuchota. Zwrot dóbr kultury w stosunkach polsko-niemieckich ostatniego dziesięciolecia	365

Sabine Arend

„Der Behaim-Kodex”. Wissenschaft auf Abwegen	369
Streszczenie: „Der Behaim-Codex”. Nauka na bezdrożach	389

Ksenia Stanicka

Die Kartei „Ostdeutsche Kunstwerke in westdeutschen Museen” im Herder-Institut in Marburg	391
Streszczenie: Kartoteka „Wschodnioniemieckie dzieła sztuki w zachodnioniemieckich muzeach” w Instytucie Herdera w Marburgu	396

IV. Anhang / Załącznik

Personenregister / Indeks osób	401
Ortsregister / Indeks miejscowości	408
Autorenverzeichnis / Spis autorów	413
Tagungsprogramm / Program konferencji	415